

Враховуючи те, що найбільш масово серед смерекових лісостанів представлена середньовікова група, а вікові групи молодняків першого і другого класів віку приблизно рівні їй по площі, можна розрахувати потребу збільшення площі смерекових лісостанів для вирівнювання їх вікової структури до 2016 та відповідно до 2036 років. Розрахунки потреби збільшення площі смерекових лісів представлені у табл. 3.

Варто зазначити, що збільшення площі цих насаджень у держлісфонді доцільно проводити не тільки за рахунок залісення неугідь, реконструкції малоцінних і похідних деревостанів, залісенням деградованих пасовищ та земель, вкритих заростями кущів, а й за рахунок лісових земель колишніх радгоспів, колективних спілок та інших власників лісів, які допустили розладнання лісових насаджень і не забезпечили належної їх охорони і достатньо високого рівня ведення лісового господарства у цих насадженнях. З метою оптимізації вікової структури смерекових лісостанів, покращення рівня ведення лісового господарства та охорони насаджень від самовільних рубань, вважаємо за доцільне передачу у підпорядкування Державного комітету лісового господарства України всіх лісів у межах Карпат, за винятком насаджень, що належать Міністерству Оборони. Прийняття такого рішення Верховною Радою України сприяло б не тільки збереженню лісів Карпат, а й покращенню їх продуктивності, стійкості та цінності.

Література

1. Генсірук С.А. Ліси України. – К.: Наук. думка, 1992. – 408 с.
2. Голубець М.А. Ельники Украинских Карпат. – К.: Наук. думка, 1978. – 264 с.
3. Генсірук С.А. Ельники Восточных Карпат. – Львов, 1957. – 187 с.
4. Szafer W. Nieco o rozmieszczeniu geograficznym świerka w Polsce// Sylwan, 1921. – S. 76-91.

УДК630*5:630*176.322.6 М.І. Швець¹, к.с.-г.н.; асист. Ю.Й. Каганяк, к.с.-г.н.; ст.н.с. Г.Г. Гришук, к.с.-г.н. – УкрДЛТУ

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ДУБА ЧЕРВОНОГО НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Наведено статистичні дані розподілу площ деревостанів дуба червоного по обласних лісгосподарських об'єднаннях і за класами віку. Аналізується значення та функції деревостанів дуба червоного у різних регіонах України.

M. Shvec, Ju. Kaganjak, H. Hrynyk – USUFWT

The peculiarities of the northern red oaks widening on the territory of Ukraine

There was given the statistic data of area distribution for the Northern Red Oaks foreststands in the regional timber economy associations and age groups. The significance and functions of the Northern Red Oaks foreststands are being analyzed now in different regions of Ukraine.

Наслідком державної політики у лісовій галузі є проведення вдалої інтродукції та акліматизації одного з північноамериканських деревних видів відділу Покритонасінних (*Magnoliophyta*), класу Дводольних (*Dicyledoneae*), підкласу

Безпелюсткових (*Monochlamydeae*), порядку Букоцвітих (*Fagales*), родини Букових (*Fagaceae*), роду Дубових (*Quercus L.*), підроду *Eretrobalanus Spach.* секції *Rubrae L.* дуба червоного або північного (*Quercus borealis Michx.* або *Q. rubra L.*) [7].

Станом на 2000 рік, за інформацією, наданою виробничим об'єднанням "Укрдержліспроект", деревостани дуба червоного зареєстровано у всіх обласних лісгосподарських об'єднаннях. Даний факт вказує, що кліматичні умови України сприятливі для проведення інтродукції дуба червоного майже по всій її території.

Розподіл площ деревостанів дуба червоного по обласних лісгосподарських об'єднаннях подано у табл. 1. У цій же таблиці наведено і розподіл площ дуба червоного за класами віку.

Відомо, що дана порода зростає у різних ґрунтово-екологічних умовах: від багатих до бідних та змитих ґрунтів. Серед переваг інтродуктента слід зазначити зимостійкість та ґрунтополіпшуючі властивості дуба червоного. До позитивів можна віднести також наступне.

Дослідження залісених ділянок вказують, що сіянці дуба червоного відзначаються більшим приростом у висоту, ніж сіянці аборигенних дубів (звичайного, скельного, пухнастого) [1].

Декоративність дерев дуба червоного дає можливість використовувати його для створення зелених зон навколо міст. У містах він є об'єктом для озеленення вулиць, промислових підприємств, парків, скверів. Він є головною породою у захисному лісорозведенні, ползахисних лісових смугах та рекреаційно-естетичному озелененні міст.

Незначні площі деревостанів створено у таких адміністративних областях, як Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Кримська, Луганська, Миколаївська. Проте слід врахувати, що вони є істотною складовою частиною Північностепової, Південностепової та Кримської гірської лісгосподарських областей, в яких умови для росту та розвитку деревної рослинності є жорсткими.

На цих територіях деревостани дуба червоного мають не стільки експлуатаційне значення, скільки екологічне, тому що виконують захисні функції, пом'якшуючи вплив несприятливих кліматичних факторів.

Деревостани дуба червоного, які створено у Волинській, Рівненській, Житомирській, Київській, Чернігівській областях, збагачують біорізноманіття доволі бідного асортименту деревної рослинності даних територій. Такі мішані деревостани є стійкішими до фітозахворювань та ентомопошкоджень. Домішка дуба червоного у монодомінантних соснових деревостанах зменшує ймовірність виникнення пожеж у період найбільшого ризику (засушливе літо).

У Лісостеповому лісотаксаційному підрайоні деревостани дуба червоного характеризуються високою продуктивністю [2, 3, 6]. Дана порода створює деревостани фактично з усіма аборигенними деревними породами (дуб звичайний, ясен звичайний, бук лісовий, граб звичайний, явір, клен і т.д.).

Враховуючи це – дуб червоний має і певне експлуатаційне значення. Лісгосподарський ефект досягається коротшим періодом вирощування, ніж у дуба звичайного. До того ж деревостани дуба червоного стійкіші, оскільки у даної деревної породи ще небагато природних шкідників та збудників хвороб.

Слід відзначити строкату неоднорідну вікову структуру деревостанів дуба червоного на території державного лісового фонду України. В усіх без винятку

¹ ВО "Укрдержліспроект", УкрДЛТУ

обласних лісгосподарських об'єднаннях простежується невелика частка пристигаючих та стиглих деревостанів дуба червоного (табл. 1). На території південних та деяких східних адміністративних районів відсутні навіть середньовікові деревостани. Це вказує на те, що на цих територіях введення у лісові культури дуба червоного розпочалося порівняно недавно (приблизно 40 років тому).

Табл. 1. Розподіл площ (га) дуба червоного за класами віку

Обласні лісгосподарські об'єднання	Класи віку, років				
	до 20	21-40	41-60	понад 61	разом
Вінницьліс	1300,3	4379,4	653,0	42,6	6375,3
Волинліс	743,7	1546,9	176,1	24,4	2491,1
Дніпропетровськліс	2,2	13,8	-	-	16,0
Донецькліс	8,2	1,3	-	-	9,5
Житомирліс	280,6	558,0	213,9	22,2	1074,7
Закарпатське ОУЛГ	688,5	479,6	15,0	7,5	1190,6
Запоріжжяліс	-	23,2	27,8	-	51,0
Ів.-Франківське ОУЛГ	1480,2	3506,2	1156,3	34,1	6176,8
Київліс	596,6	1143,6	288,4	43,2	2071,8
Кіровоградліс	73,7	74,1	-	-	147,8
Крим	9,5	1,0	-	-	10,5
Луганськліс	8,7	3,8	-	-	12,5
Львівліс	1400,5	7893,2	2489,5	165,6	11948,8
Миколаївліс	63,8	110,2	-	-	174,0
Одесаліс	256,6	316,3	13,0	3,0	588,9
Полтаваліс	44,3	19,6	3,1	-	67,0
Рівнеліс	117,5	499,4	54,3	1,2	672,4
Сумиліс	620,1	1464,7	550,9	61,8	2697,5
Тернопільліс	1514,4	2280,4	638,8	10,7	4444,3
Тетерівський УД ДЛГ	9,5	17,8	13,0	2,7	43,0
Харківліс	202,8	52,3	15,7	-	270,8
Хмельницькліс	493,9	753,7	21,5	1,9	1271,0
Черкасиліс	334,2	678,0	74,7	0,8	1087,7
Чернівецьке ОУЛГ	139,1	524,2	39,9	3,4	706,6
Чернігівліс	172,7	1200,9	211,7	17,8	1603,1
Разом	10561,6	27541,6	6656,6	442,9	45202,7

Примітки: ОУЛГ – обласне управління лісового господарства; УД ДЛГ – учбово-дослідний держлісгосп.

На даний час основні площі деревостанів дуба червоного сконцентровано у таких обласних лісгосподарських об'єднаннях, як: Львівліс, Івано-Франківський ОУЛГ, Тернопільліс, Київліс, Вінницьліс, Житомирліс, Волинліс, Сумиліс.

Серед негативів інтродукта необхідно зазначити, що дуб червоний поступається перед дубом черешатим посухостійкістю [9]. За своїми біологічними властивостями непридатний для розведення у степовій зоні та інших районах на сухих ґрунтах. За якістю деревини поступається дубу черешатому. У пристигаючому і стиглому віці, а часто і у середньовіковій фазі стовбури пошкоджуються гниллю.

Через нестачу жолудів дуба черешатого і з інших причин культури дуба червоного створені на значних площах, у тому числі у дібровах. Це недоцільно, так

як головною породою тут повинен бути дуб черешатий. Представлені вони як правило, чистими деревостанами. Тому реконструкція їх з лісівничого погляду неможлива. Це основний негатив у період масового поширення дуба червоного на лісових землях України.

У подальшому необхідно створювати мішані культури дуба червоного в якості захисних насаджень на ярах, крутосхилах, берегах річок, а також естетичних біогруп у рекреаційних лісах, типах умов місцезростання В₂-В₃, С₂-С₃[4, 5]. В інших же умовах необхідно орієнтуватися на створення насаджень дуба черешатого, що й передбачено державною довгостроковою цільовою програмою "Діброва".

Разом з тим, це не означає, що необхідно обмежувати ареал поширення дуба червоного. Виходячи з необхідності розширення лісових площ, збагачення дендрофлори держави, поступового збільшення на одиницю населення запасу деревини, штучне зменшення ареалу інтродукта сьогодні не завжди виправдане.

Крім того, враховуючи глобальні прогнози збільшення попиту на деревину внаслідок зростання економіки країн та рівня життя населення, стає актуальним зменшення періоду вирощування тої чи іншої деревної породи. Дане завдання можна виконати, якщо частково, де це доцільно, вводити або зберігати культури тих деревних порід, біоекологічні властивості яких дозволяють прискорити процес вирощування деревини.

Література

1. Каплуненко Н.Ф. Интродукция дубов на Украину. – К.: Наук. думка. – 1981. – 164 с.
2. Каганяк Ю.П. Будова та продуктивність мішаних культур дуба червоного (*Quercus borealis* Michx.) у Західному Лісостепу України: автореф. дис. на здоб. н. ст. к. с.-г. н. Львів, 2000. – 22 с.
3. Майборода В.А. Стресс, рост и производительность насаждений дуба северного (*Quercus borealis* Michx.) на Украине: автореф. дис. канд. с.-х. н. – Львов, 1980. – 20 с.
4. Прикладівська Н.Т. Дуб північний в Карпатах. – У кн.: "Підвищення продуктивності лісів та ефективності їх використання". – Львів: Каменяр, 1973. – С. 81-90.
5. Логінов В.П., Гегельський І.П. Використання дуба бореального у лісорозведенні на Україні// Вісник сільськогосп. науки. – 1962, ч. 5. – С. 45-49.
6. Двогладов К.А. Дуб красный в Бердичевском лесхозе и внедрение его в леса Житомирщины. – К.: Типография Житомирского облздата. – 1958. – 50 с.
7. Щенотьев Ф.И. Дендрология. – К.: Выща школа. – 1990. – 288 с.
8. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии. – К.: Урожай. – 1987. – 560 с.
9. Вакулюк П.Г., Самоплавський В.І. Лісовідновлення та лісорозведення у рівнинних районах України. – Фастів: Поліфаст. – 1998. – С. 211-214.

УДК 630*182.59 Аспір. М.М. Король; доц. М.П. Горошко, к.с.-г.н. – УкрДЛТУ

МОДЕЛЮВАННЯ РОСТУ ГІРСЬКИХ НАСАДЖЕНЬ ЗА БІОМЕТРИЧНИМИ ОЗНАКАМИ

Розкрито питання оцінки росту ялинових деревостанів. На основі досліджень та аналізу даних встановлено моделі, які дають змогу прогнозувати приріст окремого дерева в насадженні за діаметром і висотою, а також розрахунок відсотка крони і життєздатності дерева.